

Sissejuhatus

Eldfjordenit ümbritsesid kõrged mäed ja sügav fjord, mille vaikne pind peegeldas aastaaegade vaheldumist nagu aeglane hingetõmme. See ei olnud suur küla. Täpselt paras. Piisavalt suur, et hoida elu kulgemas: pagarikoda lõhnamas, lapsed kooliteel, kalamehed sadamas, ent samas nii väike, et iga tuli aknas ja iga samm tänaval oli tuttav.

Peatänaval seisis beežist puidust pagarikoda, pruunide aknaraamide ja sama tooni uksega. Suviti puhkesid aknakastides värvikad õied, luues pildi, mis nägi välja nagu midagi unenäost – õrn ja päris. Selle kõrval asusid apteek, väike toidupood ja paar puumaja, mille verandad olid küll räämas, ent armsad. Lasteaed paistis oma madalate akendega naeratavat, justkui sosistades: „Tule siia.“

Raamatukogu ja postkontor jäid veidi eemale, justkui tahtes öelda: „Meid ei ole alati vaja, aga kui oled valmis lugema või kirjutama, oleme siin.“

Politseijaoskond kõrgus mäenõlval kui valvur. Mitte hirmutav, vaid tähelepanelik, vaatega üle terve küla, nagu oleks see küla ise tema süda.

Piki fjordi kallast jooksis pikk renoveeritud promenaad, mis viis edasi teise külasse, teise maailma, kui jalad kandsid. Aga enamasti ei kandnud. Sest siia taheti jääda.

Paadisadama juures seisis madal kohvik, mille terrassilt avanes vaade kai ääres loksuvatele paatidele. Mõni uus, mõni nii vana, et selle puidust küljed rääkisid iseenda lugusid.

See oli idülliline paik. Vaikus ja rahu ei olnud siin lihtsalt sõnad, vaid seisund. Õhk, mida hingati. Rütm, mille järgi elati.

Aga isegi sellises paigas, või ehk just sellises paigas, elavad ka varjud. Vaiksed, vaevutajutavad. Need, mis ei karju, vaid poevad naha alla. Ja kui nad kord seal on, jäävad nad ootama. Õiget hetke.

Mõni ütleb, et Eldfjordeni elu on nagu peegelsile vesi – seni, kuni keegi seda ei puutu. Aga igas peegelpinnas on ka sügavus, kuhu ei ulatu ükski valguskiir. Inimesed siin teadsid üksteise perenimesid, laste sünnipäevi ja lemmikloomi. Nad teadsid, millal naaber pani kohvi tilkuma või mis päeval käis keegi linnas. Nad uskusid, et see teadmine kaitseb neid kõige eest.

Ent mõni teadmine on petlik. Mõni pilk aknast välja jääb märkamatuks. Mõni samm tänaval ei kõla nii nagu peaks. Ja kui mõni uks jääb korraks liiga kauaks lahti, võib sisse libiseda midagi, mida pole võimalik välja visata.

Eldfjorden oli paik, kus usuti, et kõik tunnevad kõiki. Aga peaaegu alati jäi keegi, keda tegelikult ei tuntud üldse.

1. peatükk

Fjord oli vaikne. Mitte tühjalt, vaid nõretavalt – täis peidetud hääli: lehtede sahinat, kaugelt kostvat kajakakisa, aeglast vee liikumist vastu kaldaaluseid kive.

Viviana seisis vana kiviteerajaga maja trepil, nahktagi kortsus varrukad ümber käsivarte, ning vaatas alla fjordi poole, mis helkis varahommikuses udus nagu unustatud peegel.

Tal kulus hetk, enne kui ta julges sügavamalt sisse hingata. Õhk lõhnas vanalt. Tolm, vaikne niiskus, midagi tuttavat ja kadunut. See oli sama õhk, mida ta oli kunagi hinganud kümneaastasena, märgade juustega pärast ujumist, külmeta-vate varvastega heinapallide vahel, süda kerge ja silmad täis maailma. See polnud lihtsalt maja, see oli nagu aeg ise, mis seisis ja ootas teda.

Ta ei kartnud, aga ta teadis, et iga hingetõmbega tuleb midagi tagasi. Mälestus. Tunne. Hingevalu. Mõnikord saabub valu mitte plahvatades, vaid vaikselt, justkui uks, mis avaneb hinges, ilma et keegi märkaks.

Majaukse krigin kostis valjemalt, kui ta arvas. Ta astus üle läve, vaikselt sammul, justkui kartes äratada midagi – mälestust, hinge, varju. Esikus lõhnas ikka kergelt kuivatatud lavendli ja vanade puittalade järele. Seinapealne nael hoidis endiselt tema ema suvekübarat. Ta oli selle alles jätanud. Mitte praktilisel põhjusel, vaid lihtsalt ei raatsinud ära visata.

Kübar rippus seal nagu vaikne tõend sellest, et mõned asjad ei ole pelgalt esemed. Need on valvurid. Mälestused. Väikesed töötused iseendale, et kõike ei unustata. Ta ei olnud seda kunagi tahtnud hoida, aga veel vähem tahtis ta sellest loobuda.

Ta ei olnud kindel, millest alustada. Või kas üldse oli vaja alustada. Võib-olla pidi kõigepealt lihtsalt olema. Laskma vaikusel ennast sisse võtta. Laskma majal mäletada.

Viviana pani kasti põrandale ja sirutas end. Puit lõhnas nagu vanasti. See oli lõhn, mis kuulus tema isale. Või vähemalt tema mälestusele isast. Viviana seisis hetke liikumatult. Nii palju aega oli möödas, aga mingid lõhnad ei ununenud kunagi. Need jäid naha alla nagu armid.

Ta avas kasti. Kõige muu peal (pastellkriidid, kokkurullitud eskiisid, üks poolik lõuend) lebas vana portselantass. Sinise mustriga. Tema ema lemmik. Ta võttis selle pihku ja naeratas, korraks ainult.

See tass oli alati kapis kõige kõrgemal. Keegi peale ema ei tohtinud seda kasutada. Lapsena arvas Viviana, et selles on mingi maagia, nüüd aga taipas ta, et selles oli lihtsalt hellus, mis vajas hoidmist. Just nagu tema ema ise.

Siis keeras ta end köögi poole, et vett keeta. Isegi siin, aastatepikkuse leina ja vaikuse sees, oli tal kindel teadmine: hommikuid tuleb alati alustada kohviga.

Köök oli jahedam, kui ta mäletas. Põrandalauad nagisesid, kui ta pliidi juurde astus ja vana veekannu tulele pani. Aknast paistis mägede vahelt tõusev valgus, mis muutis kogu ruumi poolläbipaistvaks, justkui seisaks ta paralleelmaailmas, ajas, mis polnud päris tänane, aga ka mitte eilne.

Ta istus väikese laua äärde, mille üks jalg endiselt kergelt kõikus. Tugi polnud kunagi õigesti kinnitatud. Isa lubas

selle ära parandada, aga ei jõudnudki. Mõte torkas korra rinda, aga Viviana lasi sellel minna. Tugevalt, õrnalt, nagu ta oli õppinud. Seda õpetas talle isa – pärast ema surma, kui maailm oli liiga kõva ja tühi. „Me ei pea kõike kandma, tütreke,“ oli ta kord öelnud, käsi tüdruku õlal.

„Mõned asjad võib tuulde lasta, aga südamesse jätta.“

Veekann vilistas. Ta valas vee presskannu, mille põhjas oli jahvatatud kohv ja vajutas aeglaselt alla. Aroom tõusis õhku. See oli soe, tume, kodune. Selline lõhn, mis kuulutas, et uus päev võib siiski tulla. Ja et selles päevas võib isegi peituda midagi head.

Terrassil oli hommik veel jahedam, aga ta istus sinna ikka. Jahedus rahustas. See tuletas talle meelde, et ta on ärkvel, et see pole unenägu. Mõnikord oli tunne, nagu oleks elu Milanos olnud lihtsalt pikaks veninud uni, milles ta ise ei osalenud. Siin, selles jaheduses, ta tundis ennast taas. Natukenegi.

Ta istus vanasse kiiktooli, mille seljatugi oli pehmelt mõra-
nenud, ning lasi endal olla. Tass käes, pilk suunatud fjordi
poole, millel uduloor oli nüüd hakanud taanduma. Vesi jäi
siledaks. Rahulikuks. Peaaegu liigagi rahulikuks. Vaikus
ei olnud enam hirmutav. Nooremana kartis ta, et kui jääb
üksinda, siis kaob. Nüüd ta teadis – üksinduses võib end
hoopis uuesti leida.

Ta mõtles, kas keegi teab, et ta on tagasi. Võib-olla Ingrid.
Võib-olla mitte veel. Viviana ei olnud kellelegi kirjutanud ega
helistanud. Ainult võtmed tellinud, ühe kastiauto ja tassi.

Galeriimägi seisis eemal, udu sees. Ta tundis selle kutset.
Seal, kus kunagi seisis mahajäetud kuur, oli nüüd plats,
millele ta oli lubanud rajada midagi uut. Midagi oma. Justkui

kutse, mida kuulevad ainult need, kelle sees on veel midagi lõpetamata.

Ta istus kivile, pani käe üle põlve ja lihtsalt vaatas. Oli vaikus, ja selles vaikus midagi püha.

Kui ma siia tulin, mõtles ta, ei teadnud ma veel, et kõik muutub.

Aga ta tundis seda nüüd. Midagi oli lahti rullumas. Midagi, mis ei lase enam peitu pugeda.

Ta võttis tassist viimase lonksu ja asus tagasiteele. Just siis, kui ta väravani jõudis, libises pilk möödaminnes üle galeriimäe. Uduloor oli hajumas. Aga selle taga... seisis midagi. Vana kuuri kohal, kus kunagi oli olnud ainult tühjus, paistis korraks hele joon. Nagu kriimustus õhus. Või valguse peegeldus klaasil.

Viviana jäi seisma, kulm kergelt kortsus. Aga hetk hiljem oli see kadunud. Ja võib-olla, mõtles ta, oligi see vaid valgus. Või mälestus.

Kuid mingil põhjusel ta ei suutnud enam naasta samasse vaikusesse. Nagu oleks keegi kuskil avanud ukse. Ja see uks ei olnud mõeldud talle.

2. peatükk

Hommik tuli aeglaselt vajudes, just nagu alati mägede vahel – kergelt halli looriga kaetud, õhus niiskust ja varjus veel öö jahedust. Arvid kõndis mööda metsarada, Morris ees, nina madalal, saba aeg-ajalt nõksatamas.

Tee lookles läbi männimetsa, kus sammal oli nii paks, et neelas sammud. Arvid hindas neid vaikseid hetki. Mitte niivõrd vaikuse enda pärast, vaid selle pärast, mis jäi vaikuse taha. Linnulaul. Oksa krõpsatus. Koera tähelepanelik hingamine. Loodus rääkis kogu aeg, lihtsalt enamik inimesi ei kuulanud.

„Pole paha, eks?“ ütles ta koerale, kui nad raja lõpus kivisel künkapealsel peatusid. Morris ei vastanud kunagi, aga Arvidile piisas tema pilgust. Loomad tundsid vaikust paremini kui inimesed. Ja just seda Arvid vajas. Mitte mõistmist, vaid vaikselt kohalolemist. Morris vaatas teda üle õla, kõrv kergelt viltu, justkui kaaludes, kas peremehe sõnad vajavad vastust.

Allpool laius Eldfjorden, uduvine veel vee kohal hõljumas, justkui külm piim oleks fjordi peale valatud. Päike püüdis end mäeharjade tagant välja pressida, aga ei kiirustanud. Siin polnud kunagi midagi kiiret.

Kodus lõhnas kohv juba enne, kui ta pliidi juurde jõudis. Masin lülitus automaatselt sisse kell seitse. Ta valas endale tassitäie ja istus köögilaua äärde. Laua kohal rippus väike

sepistatud lamp, mille varju sees liikusid putukad. Kõik oli nii, nagu alati olnud. Ja ometi... mitte päris.

Ta tõmbas sahtlist välja vana, kergelt pleekinud foto. Kolm noort meest. Arvid ise – lühemate juustega, silmades veel noore inimese uljas naiivsus. Tema kõrval Emil – naerul, tugev, vahetu. Ja nende vahel Henrik – sirge seljaga, ilme rahulik, kontrollitud. Nad olid just lõpetanud akadeemia ja arvasid, et muudavad maailma. See oli nagu haav, mis ei veritse, aga ei parane ka. Vaikus oli see, kus mälestused kõige kõvemini karjusid.

Ta jäi seda fotot kauemaks vaatama, kui plaanis. Emili naeratus löikas korraks hinge. See polnud lihtsalt mälestus. See oli nagu vari, mis ilmus alati kõige vaiksematel hetkedel – kui ta tegi kohvi, kui pani jope selga, kui vaatas üle küla katuste. Nad polnud rääkinud mitu kuud. Mitte et oleks olnud tüli. Lihtsalt... elu vahetab rütmi, ja mõnikord ei leia inimesed enam ühist sammu. Arvid polnud kunagi osanud hüvasti jätta. Mitte päriselt.

Arvid lükkas akna lahti. Õhk oli krõbe ja värske. Terrassi kohal paistis Viviana lapsepõlvkodu – puidust maja, mille valgeks võõbatud seinad olid ajaga veidi tuhmunud, ent säilitasid endas kummalist väärikust. Ta oli seda maja alati näinud eemalt. Ja ometi, iga kord, kui ta sinna pilgu suunas, liikus temas midagi. Justkui keegi koputaks sisemuses. Midagi lõpetamata. Midagi, mis kunagi ei saanud alata. Ta oli kuulnud, et naine on tagasi. Aga ta polnud veel julgenud minna koputama.

Mõtted viisid ajas tagasi. Teismeiga. Suvevihm. Nad olid pööningul, maalide ja raamatute keskel. Viviana rääkis midagi itaalia kunstnikest, tema silmad särasid. Arvid ei mäletanud,

mida ta vastas. Ta ainult mäletas, kuidas ta tundis, et on noor ja täiesti lummatud.

Mõnikord mõtles ta, kas Viviana mäletas seda üldse. Või oligi see vaid tema enda peas eksisteeriv hetk, mis tähenduslik vaid talle. Aga isegi siis – see oli piisav. Mõned mälestused ei pea olema jagatud, et olla päris. Ja mõni tunne ei kao, isegi kui see jääb vaid sinu sisse elama.

All külas keetis kohvikus aurav masin kohvi, kui ta sisse astus. Proua Signe noogutas talle vaikides leti tagant. Ta ei küsinud midagi – polnud vaja.

Eldfjordenis teati alati rohkem, kui öeldi.

Pagarikoja ukse vahelt vaatas sisse Ingridi nägu. „Kas sa kuulsid?“ küsis ta poolnaeratusena.

„Et Viviana on tagasi?“ küsis Arvid rahulikult. Ta üritas mitte liigselt huvitatud paista.

Ingrid naeratas laiemalt. „Sa ei peagi kuulnud olema. Sa tead nagunii. Sina tead alati.“

Päeva teises pooles istus Arvid kodus vanast töötoast kohandatud ruumis, mille seintel rippusid raamitud lõuendid, pliiatsjoonistused, märkmepaberid. Ta avas sahtli ja tõmbas välja vana juhtumi toimiku. Seal oli midagi, mis tal veel kripeldama jäi – vana kadumisjuhtum, mille puhul polnud kunagi leitud kindlat lahendust. Mitte et see oleks seotud Emiliga. Aga ta oli harjunud niimoodi mõtlema – kõrvuti, kihiti, varju ja valguse piiril.

Morris tõstis järsku pea. Koer oli seni maganud vaibal, aga nüüd olid ta äkitselt kõrvad kikkis, pilk suunatud aknast välja.

„Mida sa näed?“ küsis Arvid ja tõusis samuti. Ta astus aknale lähemale. Midagi polnud näha. Ainult galeriimägi – selle tipp udu sees, otsekui piiri peal olev maailm.

„Midagi tuleb,“ ütles ta vaikselt. Arvid tundis seda sise- muses – nagu vanad haavad, mis hakkavad enne tormi tuksuma. Ja mitte ainult ilmast.

Õhtul, kui küla vajus väsinud sügispäeva unne, võttis Arvid Morrise kaasa ja läks fjordi poole. Õhk oli paksem, madalam. Kaljud kajasid lindude häältest, ja kuskil kauguses lõi vesi vastu paadikeret. Kõik tundus tavaline... aga mitte rahulik.

Metsavahel, enne kui rada merele avanes, peatus Morris. Ta seisatas, tõmbas nina vastu maad, siis vaatas kaugusesse. Vaikne urin. Lühike, aga tõeline.

Arvid jäi samuti seisma. Vaatas sinna, kuhu koer vaatas. Mitte midagi ei paistnud. Ainult hämarus, mis vajus üle küla nagu aeglane tekk.

„Ma tean,“ sosistas ta. „Mina tunnen seda ka.“

Voodisse heites keerles üks mõte ta peas. Ta ei osanud öelda, mis see oli, aga midagi oli õhus nihkes. Võib-olla oli see Viviana, võib-olla oli see vaikne igatsus, mis temaga alati kaasas käis. Või siis midagi muud – sügavam, peidetum, ootamatum.

Ta sulges silmad.

Ja ometi ei jätnud teda tunne, et homne toob endaga midagi, mis lükkab kõik paigast.

3. peatükk

Kui Ingrid ärkas, oli taevast veel sinakashall ja akna taga helises linnulaul nagu eelhäälestus päevale, mis polnud veel ärganud. Ta tõusis voodist, kergitas kardinat ja vaatas välja. Aiavärava tagant paistis pehme udulaam, mis roomas üle rooside ja ristikeina.

Maja oli vaikne. Nagu alati hommikuti, kui maailm polnud veel küps. Ta libistas selga oma villase kampsuni, mille nõõbid olid kõik erinevad, just nagu tema elu – veidi laiali, aga soe –, ning astus paljajalu trepile. Aed lõhnas jahedalt, maa oli veel kastest märg. Ta kummardus ja noppis ühe piparmündioks. „Tere, armas,“ sosistas ta, nagu ikka. Piparmünt lõhnas täpselt nagu vanaema kamber pärast vihmast päeva – kergelt niiske ja kodune. Ingrid hingas seda sisse ja tundis, nagu oleks keegi temaga koos. Nendel hetkedel polnud ta kunagi päriselt üksildane.

Pagarikotta jõudis ta esimese päikesekiirega. Tänaval ääres olid kõik veel unes, vaid üks vana jalgratas oli toetatud vastu poeseina, nagu oleks ta jäänud sinna ööseks, unustatult. Kelluke helises õrnalt – see oli heli, mis kuulutas, et maailm hakkab end jälle kokku panema.

Ingrid süütas ahjus tule. See oli vana leivaahi, mis oli juba tema vanaema ajal Eldfjordenis kuulsust kogunud. Ta silistas korra kiviseina, justkui tänades seda vaikse koostöö eest. Siis alustas ta taigana.

Jahu, vesi, sool, pärm. Ta töötas kiirelt, aga tähelepanelikult. Käed liikusid harjumuspärases rütmis, süda rahulik, pea täis mõtteid.

Ta armastas neid hommikuid, nende rutiini, rütmi, lõhna. Kogu maailm oli veel vaikne, keegi ei nõudnud midagi ja tema sai lihtsalt luua. Kõpsetamine oli nagu loodus ise: tasakaal ja tunnetus, aeg ja aine. Ja kui kõik õnnestus, tulid inimesed ja ütlesid: „Issand, Ingrid, see kaneelirull...“. Sest nendes oli midagi püha. Midagi, milles polnud valet. Ainult tõe taigna ja aja vahel.

Kui esimene partii ahjus küpses ja köögis hakkas levima soe, magus kaneelilõhn, seadis Ingrid purgi paari tee ja ravimtaime seguga riiuli taha. Ta sirvis väikest märkmikku, kus olid tema enda märkmed – milline taim mille vastu, mis päevadel korjatud, mis kuufaaside ajal parim.

Tema pilk peatus sõnal soopihl. „Rahustav, kergelt uimastav, suuremas koguses mittesoovitatav,“ pomises ta endamisi. Siis keeras lehte.

Ta ei olnud ravimtaimede ametlik asjatundja, aga miski temas – vanaema või võib-olla lihtsalt elu ise – oli teda suunanud taimede poole. Kui ta ei kõpsetanud, korjas ta taimi. Kui ta ei korjanud, kuivatas. Kui ta ei kuivatanud, jagas inimestele. „Sina oled küla roheline süda,“ oli proua Sølvi kunagi öelnud. Ingrid polnud tookord midagi vastanud, vaid noogutanud. Aga nüüd, aastate möödudes, mõistis ta, kui väga ta seda tegelikult vajas. Et keegi märkaks. Et keegi ütleks, et tal on tähendus.

Mõnikord mõtles ta, kas taimed kuulavad teda samuti nagu tema neid. Või oligi see lihtsalt ainus dialoog, milles ta end alati turvaliselt tundis – see, kus keegi ei küsinud vastu.

Kui kell sai peaaegu kaheksa, hakkas uks kolisema. Sisse astusid kolm naist – kõik umbes Ingridi eas või veidi vanemad, seljas korralikud kleidid, juuksed veel poolmärjad.

„Me teadsime, et sa oled juba üleval,“ ütles üks neist, sirutades käe leivapätsi poole.

„Te teate liiga palju,“ vastas Ingrid, ulatades talle tee kõrvale väikese lavendliküpsise. „Joo enne, kui hakkad jälle rääkima, kuidas kasse ei saa usaldada.“

Külanaised istusid, rüüpasid ja jutustasid. Jutt käis nagu ikka: kellel valutab selg, kellel kasvuhoones tomatitel must laik ja kellel abikaasa unustas jälle kohvifiltrid. Ingrid kuulas neid, pooleldi aimates, et sel sügisel võib isegi kuulujuttudes peituda midagi tõsisemat kui pelgalt loba.

Aga siis, täiesti möödaminnes, ütles üks naistest: „Kas keegi teab, kas Emil tuleb veel? Ma nägin teda viimati kevadel...“

Ingrid tõstis korra pilgu. Ta ei öelnud midagi, vaid täitis taas tassid.

„Ega tea, mis selle galeriimäega nüüd saab,“ jätkas teine. „Sinna pidi ju midagi tulema, aga seisab nagu nõiutult. Ei kasva rohi ega kuku lumi...“

Ingrid noogutas, rohkem iseendale. Ta teadis, et Viviana on tagasi. Ja ta teadis ka, et miski on muutumas.

Kella nelja paiku, kui ta pagarikoja sulges, sidus ta juuksed üles, võttis korvi ja jalutas koju. Läbi metsatuka, mille ääres kasvasid kummel ja raudrohi. Ta peatus hetkeks, kummardus ja noppis mõned lehed. Siis jäi korraks seisma.

Löhn. Miski õhus oli... mõrkjas. Ei olnud see raudrohi ega kummelilöhn. Midagi teistsugust. Ta nuusutas. Kuidagi tuttav. Aga ta ei suutnud seda tuvastada. Ja korraga meenus

talle – see oli see sama mõrkjas lõhn, mida ta tundis ükskord varem, enne kui Emili nime üldse külas mainitud oli.

Morris haukus eemal. Ingrid naeratas. „Jah, ma kuulsin sind,“ ütles ta poolvaljult. Siis jätkas teed.

Õhtul kodus, oma puumaja terrassil, istus ta rooside vahel ja jõi teed. Vaikus oli pehme. Ta kuulis, kuidas lehed liikusid tuules, kuidas üks liblikas maandus õiele. Ja ometi oli kuskil õhus kerge tasakaalutus. Ta ei kartnud. Aga ta kuulas.

Ta tõusis. Sulges aiavärava. Avas akna, et lasta õöl tulla, kuid enne magamaminekut pani ta selle siiski kinni. Aga enne, kui ta ukse kinni vajutas, pöördus ta korra veel tagasi ja vaatas üle õla – justkui kontrollides, kas keegi on talle järele tulnud.

Ja mõtles: „Homme on teistsugune.“